

EUROGRADUATE Pilot-istraživanje

Ključni nalazi

Prijevod Agencije za znanost i visoko obrazovanje

Ova publikacija izrađena je za potrebe Europske komisije; međutim, ona odražava isključivo stavove autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo koje svrhe u koje se u njoj sadržane informacije mogu upotrijebiti.

Prijevod na hrvatski jezik izradila je Agencija za znanost i visoko obrazovanje za vlastite potrebe te on ne predstavlja službeni prijevod Europske komisije.

Izvorni tekst objavljen je u lipnju 2020. godine na engleskom jeziku pod nazivom EUROGRADUATE Pilot Study – Key Findings u izdanju Glavne uprave za obrazovanje, mlade, sport i kulturu Europske komisije. Autori publikacije: Christoph Meng (ROA, Netherlands), Katarina Wessling (ROA, Netherlands), Kai Mühleck (DZHW, Germany) i Martin Unger (IHS, Austria).

Izvorni tekst dostupan je na mrežnoj stranici Europske komisije

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/91fe9c5a-a66d-11ea-bb7a-01aa75ed71a1/language-en>

EUROGRADUATE Pilot-istraživanje

Ključni nalazi

Christoph Meng (ROA, Nizozemska)

Katarina Wessling (ROA, Nizozemska)

Kai Mühleck (DZHW, Njemačka)

Martin Unger (IHS, Austrija)

Tržište rada ubrzano se mijenja te se očekuje ubrzanje ovog trenda promjene u razdoblju nakon pandemije bolesti COVID-19. Velik dio radnih mjeseta nestat će do 2040. godine te će ih zamijeniti nova. Potražnja za visokokvalificiranim, društveno angažiranim ljudima u porastu je, ali se ujedno i mijenja. Obrazovanje i kultura ključni su za izgradnju povezanih društava te za jačanje europskog identiteta. Novi Strateški program EU-a za razdoblje 2019.-2024. zalaže se za povećanje ulaganja u obrazovanje i stjecanje vještina. Navedena ulaganja sada su važnija nego ikad. Ulaganja temelj moraju imati u jedinstvenom europskom prostoru učenja kao što je to predviđeno u **Europskom prostoru obrazovanja** do 2025. Kako bi se postigao ovaj ambiciozni cilj, potrebno je poboljšati dostupnost podataka koji će pomoći donositeljima javnih politika rješavati izazove u visokom obrazovanju, kao što je to opisano u obnovljenom programu EU-a za visoko obrazovanje¹, te osigurati učinkovita ulaganja. U **Preporuci Vijeća ministara obrazovanja Europske unije o praćenju osoba s kvalifikacijom**² istaknuto je kako ograničenja postojećih podataka po zemljama otežavaju donošenje zaključaka na temelju razlika između pojedinih zemalja te uzajamno učenje.

U vidu odgovora, Europska komisija pokrenula je **pilot-istraživanje u osam zemalja** (Austrija, Češka, Hrvatska, Njemačka, Grčka, Litva, Malta i Norveška) s namjerom da stvori preduvjete za provođenje održivog istraživanja o diplomiranim studentima na razini Europe. Rezultati istraživanja predstavljeni su ovdje u obliku komparativne studije dopunjene s osam nacionalnih izvješća usmjerenih na specifičnosti zemalja obuhvaćenih istraživanjem.

Pilot istraživanje u navedenih osam zemalja obuhvaća istraživanja četiri različite vrste diplomiranih studenata provedena između listopada 2018. i veljače 2019. U istraživanju je sudjelovala skoro 21 tisuća diplomiranih studenata koji su studij (**preddiplomski** ili **diplomski**) završili u akademskim godinama **2012./2013.** i **2016./2017.**

Za razliku od većine istraživanja o praćenju diplomiranih studenata, EUROGRADUATE istraživanje obuhvaća sva tri različita segmenta za koja visoko obrazovanje priprema studente: **održivo zapošljavanje, razvoj osobnih vještina te aktivno građanstvo**. Istraživanje donosi informacije o metodama podučavanja korištenima za vrijeme visokoškolskog obrazovanja, **iskustvu studentske mobilnosti te obrasce prostornog premještanja**, razinu stručnosti diplomiranih studenata prema vlastitoj procjeni te u kojoj mjeri diplomirani studenti koriste stečene vještine na radnom mjestu. To će omogućiti novu vrstu analize kakvu do sada u postojećim istraživanjima nad diplomiranim studentima nije bilo moguće provesti: koja obrazovna iskustva vode postizanju najboljih rezultata na tržištu rada te najbolje pripremaju diplomirane studente za aktivno građanstvo? Koje su razlike među zemljama po pitanju ishoda na tržištu rada?

¹EK (2017.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA o obnovljenom programu EU-a za visoko obrazovanje COM/2017/0247 final

² EK (2017.), Preporuka Vijeća od 20. studenog 2017. o praćenju osoba s kvalifikacijom (Tekst značajan za EGP)

³ Za Njemačku, generacija studenata diplomiranih 2012./13. godine zastupljena je poduzorkom iz istraživanja provedenog na nacionalnoj razini. U tom dijelu stoga nisu obuhvaćeni svi segmenti istraživanja.

⁴ Promicanje relevantnosti visokog obrazovanja (Glavna uprava za obrazovanje i kulturu, 2019.)

Slika 1. Aspekti visokog obrazovanja koji su analizirani u istraživanju



Ovo istraživanje pruža jedinstvenu priliku za usporedbu životnih putova diplomiranih studenata od školovanja do ulaska na tržište rada te aktivnog života građanina u različitim europskim zemljama. Ono daje **europsku perspektivu** na važnost visokog obrazovanja za donositelje javnih politika, šиру javnost te istraživače.

0.1 Sažetak ključnih nalaza

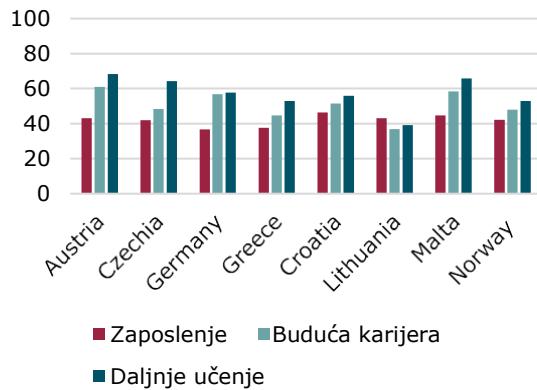
1. Priprema diplomiranih studenata za tržište rada

Jedan od glavnih ciljeva visokog obrazovanja priprema je studenata za uspješan prelazak na tržište rada, zaposlenje na odgovarajućem radnom mjestu te profesionalni razvoj.

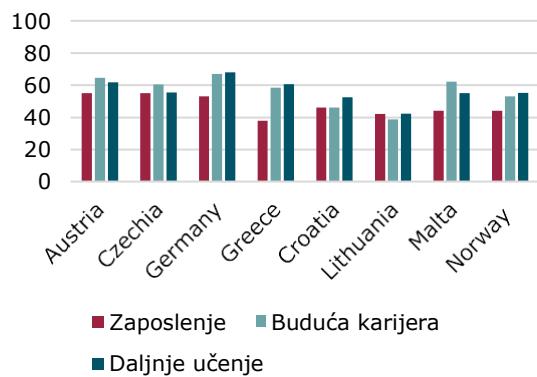
i. **Sudjelovanje na tržištu rada**

Sudjelovanje i uspješnost na tržištu rada uvelike ovise o prilikama u različitim zemljama. Za vrijeme provedbe istraživanja, najviše stope nezaposlenosti mladih zabilježene su u Grčkoj (39,9%) i Hrvatskoj (23,8%) dok su najniže bile u Njemačkoj (6,2%) i Češkoj (6,7%). Unatoč tomu, velika većina ispitanih diplomiranih studenata prisutna je na tržištu rada u svim zemljama.

Slika 2a. Preddiplomski studij pruža dobar temelj za... (%)



Slika 2b. Diplomski studij pruža dobar temelj za... (%)



Kada je riječ o diplomiranim studentima, **odluka o ulasku na tržište rada ili nastavku studija** samo je djelomično utemeljena na općim izgledima na tržištu rada. Ona ovisi i o tome kako diplomirani studenti ocjenjuju završeni studijski program te osjećaju li se dobro pripremljeni za započinjanje radnog odnosa. Većina diplomiranih studenata smatra da ih završeni studij bolje priprema za njihovu buduću karijeru te stoga očekuju bolji uspjeh na tržištu rada u srednjoročnoj perspektivi.

U Austriji, Češkoj i Njemačkoj, studenti koji su završili **diplomski studij** smatraju da su **bolje pripremljeni** za ulazak na tržište rada od studenata koji su završili preddiplomski studij (razlika u stupnju zadovoljstva veća je od 12%). Zabilježene su i značajne razlike između **studijskih smjerova**: studenti koji su diplomirali na području tehnologije i inženjerstva te prirodnih znanosti i zdravstva uglavnom su zadovoljni mjerom u kojoj je njihov studijski program prilagođen svijetu rada (kod studenata na području tehnoloških znanosti i inženjerstva stupanj zadovoljstva veći je za 40% te kod studenata na području prirodnih znanosti i zdravstva za 20% u odnosu na studente s drugih područja).

Način stjecanja znanja također igra ulogu u pripremi studenata za tržište rada. Stupanj zadovoljstva načinom na koji ih je studijski program pripremio za početak rada četiri je puta veći kod diplomiranih studenata koji su bili izloženi **poticajnom okruženju za učenje** (npr. okruženje temeljeno na problemskoj ili projektnoj nastavi) nego kod studenata koji su bili prepušteni sami sebi. I diplomirani studenti čije je **okruženje za učenje** tijekom studija bilo **povezano sa svijetom rada** (npr. stručna praksa ili radno iskustvo sastavni su dio kurikuluma) također se osjećaju bolje pripremljenima za tržište rada (iskazani stupanj zadovoljstva za 50% je viši).

Diplomirani studenti iskazali su najveći stupanj zadovoljstva načinom na koji ih visoko obrazovanje priprema za ulazak na tržište rada kada:

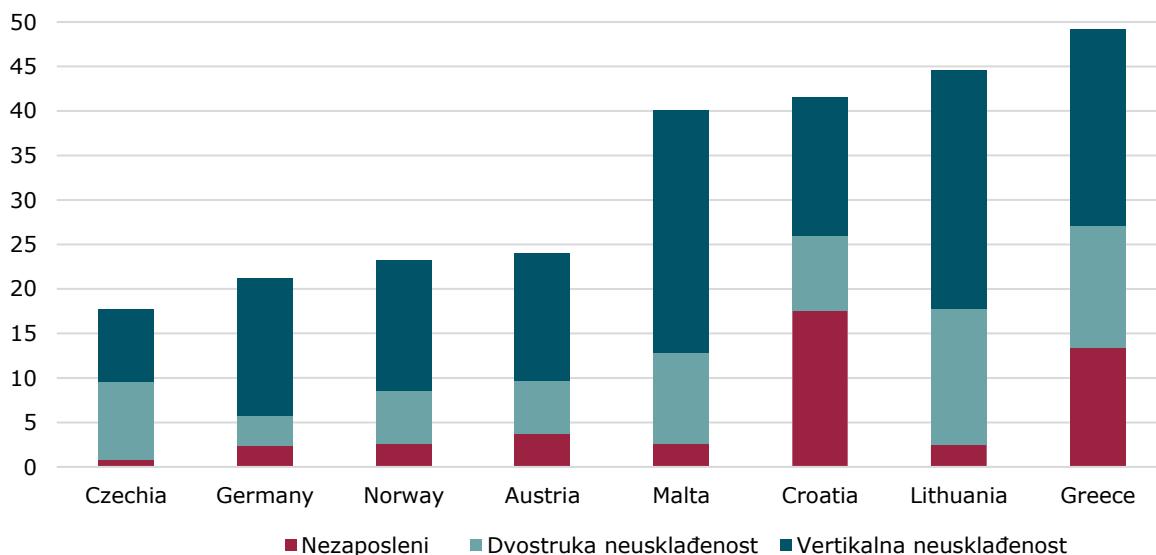
- su studirali u poticajnom okruženju za učenje ili su imali priliku učiti kroz praksu

- su diplomirali na području tehnologije, inženjerstva, prirodnih znanosti ili zdravstva

ii. Pronalazak zaposlenja u struci

Pri ulasku diplomiranih studenata na tržište rada, važno je da pronađu zaposlenje u skladu s njihovim kvalifikacijama. Smatra se da se u osobito teškoj situaciji nalaze nezaposleni diplomirani studenti kao i oni koji su zaposleni na **radnom mjestu za koje nije nužna visokoškolska diploma** (vertikalna neusklađenost) ili na radnom mjestu za koje **nije nužna visokoškolska diploma te koje ne odgovara stečenoj struci** (dvostruka neusklađenost). Diplomirani studenti u navedenim situacijama suočeni su s **gubitkom vrijednosti vještina koje posjeduju te zarađuju znatno manje** (prema podacima iz istraživanja, diplomirani studenti u situaciji vertikalne neusklađenosti zarađuju 13% manje dok oni u situaciji dvostrukе neusklađenosti zarađuju 18% manje u usporedbi s diplomiranim studentima koji su zaposleni na radnom mjestu u skladu sa stečenom razinom kvalifikacije te u struci).

Slika 3. Diplomirani studenti izloženi riziku; razina diplomskog studija, kohorta 2016/17 (%)



Godinu dana nakon završetka studija, više od 40% diplomiranih studenata u **Malti, Hrvatskoj, Litvi i Grčkoj** nalazi se u nepovoljnem položaju. **Pet godina nakon završetka studija** (generacija studenata diplomiranih 2012./13.), diplomirani studenti iz navedenih zemalja i dalje imaju najviše izgleda naći se u nepovoljnem položaju, unatoč tome što se u većini zemalja bilježi **poboljšanje prilika**: smanjen je broj nezaposlenih diplomiranih studenata te onih koji su zaposleni na radnom mjestu za koje nije nužna visokoškolska diploma (za približno 10%), s iznimkom Grčke gdje je zabilježeno smanjenje broja nezaposlenih dok se broj diplomiranih studenata koji ne rade u struci povećava.

Kada je riječ o osobnim značajkama, nepovoljno socioekonomsko porijeklo studenata (roditelji nisu visokoobrazovani) povećava izglede za zaposlenjem izvan struke nakon završetka studija (za 20%). Navedena pojava izraženija je u Hrvatskoj te najizraženija u Litvi i Njemačkoj. Ovaj pronalazak navodi na zaključak da **društvena nejednakost ne utječe jednako na neusklađenost ponude i potražnje vještina u svim zemljama**. Osim o vlastitim sposobnostima, završenom studijskom smjeru, radnom iskustvu povezanom sa studijem itd., veća je vjerojatnost da će diplomirani studenti u Njemačkoj,

Litvi i Hrvatskoj biti ovisni o podršci roditelja kako bi pronašli zaposlenje u skladu sa stečenom razinom kvalifikacije.

Daljnja analiza podataka potvrdila je da studenti koji su diplomirali na području **tehnologije i inženjerstva, prirodnih znanosti te zdravstva** imaju 20% manje vjerojatnosti naći se u nepovoljnem položaju. **Radno iskustvo povezano sa studijem** također smanjuje za gotovo 50% vjerojatnost da će se diplomirani student nakon završetka studija naći u nepovoljnem položaju u pogledu zaposlenja.

Na zaposlenje u skladu sa stečenim stupnjem obrazovanja te u struci uglavnom utječe:	Tržište rada pojedine zemlje
	Studiranje u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (tzv. STEM područje)
	Radno iskustvo povezano sa studijem te poticajno obrazovno okruženje tijekom studija
	Visokoobrazovani roditelji

iii. Kvaliteta zaposlenja i prihodi

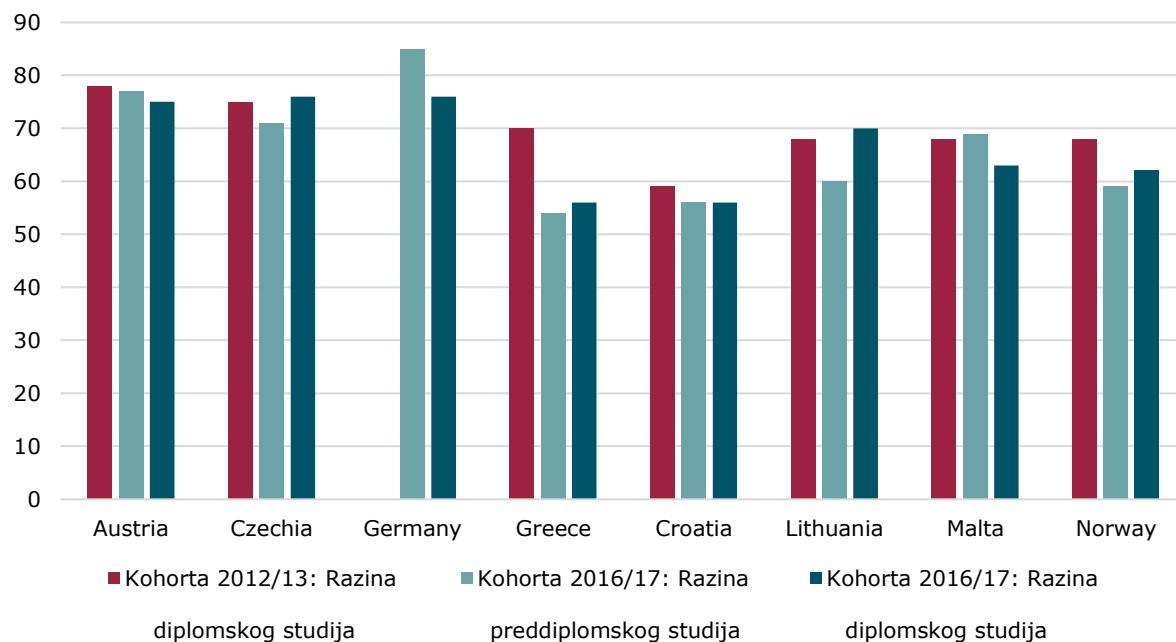
Kvalitetno radno mjesto podrazumijeva zadovoljavajuće radne uvjete i prihode. Pet godina nakon završetka studija, **četiri od pet** diplomiranih studenata u svakoj od zemalja posjeduje **ugovor na neodređeno**. Radi se o značajnom povećanju u usporedbi s podacima prikupljenima godinu dana nakon završetka studija u Hrvatskoj (manje od 50% diplomiranih studenata) te Njemačkoj i Austriji (manje od 60% diplomiranih studenata). Neovisno o razlikama između pojedinih zemalja, najveći je udio zaposlenih na neodređeno među diplomiranim studentima u području **poduzetništva, upravnih studija i prava te tehnologije i inženjerstva**. **Diplomirani studenti** u pravilu češće posjeduju ugovor na neodređeno nego diplomirane studentice (odstupanja se kreću između 1% u Norveškoj i 21% u Njemačkoj).

Prihodi se značajno razlikuju po državama (primjerice diplomirani studenti zaposleni u Njemačkoj i Norveškoj imaju dvostruko veće bruto prihode od onih u Hrvatskoj). Studenti koji su završili **diplomski studij** imaju više prihode od studenata koji su završili preddiplomski studij (osim u Njemačkoj gdje studenti sa završenim preddiplomskim studijem imaju za 4,5% veće prihode godinu dana nakon završetka studija), dok se u **Grčkoj** bilježi najviša premija na plaću za završen diplomski studij (53%). U svim zemljama, godinu dana nakon završetka studija, **najviše** prihode imaju diplomirani studenti u području **tehnologije i inženjerstva** dok **najniža** primanja imaju diplomirani studenti u području **obrazovanja, umjetnosti te humanističkih znanosti** (prosječna razlika veća je od 20%). Satnica **diplomiranih studenata znatno je viša**: razlika iznosi između 10% (Njemačka i Norveška) pa sve do 50% (Litva). Prethodno radno iskustvo povezano sa studijem ima pozitivan učinak vidljiv u povećanju premije na plaću za 8%.

Na zadovoljstvo prihodom uglavnom utječe:	Tržište rada pojedine zemlje
	Zaposlenje u skladu sa stečenom kvalifikacijom
	Završen diplomski studij
	Radno iskustvo povezano sa studijem
	Spol: diplomirane studentice imaju niža primanja

Istraživanje je omogućilo i prikupljanje informacija o **općem zadovoljstvu zaposlenjem**. Najveće zadovoljstvo zaposlenjem iskazali su diplomirani studenti u **Austriji, Češkoj i Njemačkoj** s udjelom većim od 70%. U većini zemalja, iskazano zadovoljstvo zaposlenjem samo se **neznatno razlikuje između diplomiranih studenata i studentica** (generacija studenata diplomiranih 2016./17.) te su najveće razlike zabilježene u Austriji (zadovoljstvo zaposlenjem diplomiranih studenata za 8 je postotnih bodova veće) i Norveškoj (zadovoljstvo zaposlenjem diplomiranih studentica za 8 je postotnih bodova veće).

Slika 4. Zadovoljstvo zaposlenjem: % zadovoljstva



Iz analize faktora koji utječu na zadovoljstvo zaposlenjem proizlazi da je **50% diplomiranih studenata nezadovoljno prihodima** koje ostvaruju. U pogledu **mogućnosti napredovanja te ravnoteže između poslovnog i privatnog života**, nezadovoljno je **40%** diplomiranih studenata. Pet godina nakon ulaska na tržište rada, u samo dvije zemlje (Malta i Norveška) gotovo polovina zaposlenih studenata sa završenim diplomskim studijem izjavila je da na svom radnom mjestu ima dobre mogućnosti napredovanja. Suprotno tomu, u Austriji, Češkoj, Grčkoj te Litvi, manje od 40% diplomiranih studenata smatra da ima dobre mogućnosti za napredovanje. Čini se da je dobra ravnoteža između poslovnog i privatnog života prisutna u većini zemalja na oko 50% radnih mjesta. Iznimno je niski postotak studenata koji su diplomski studij završili 2016./17. u Grčkoj zaposlen na radnom mjestu s odgovarajućom ravnotežom između poslovnog i privatnog života. U ovoj skupini ispitanika, tek približno svaki treći diplomirani student navodi da mu njegovo trenutno radno mjesto omogućuje postizanje (vrlo) dobre ravnoteže između poslovnog i privatnog života. U pogledu sve troje faktora - prihodi, mogućnost napredovanja i ravnoteža između poslovnog i privatnog života - bilježi se **viši stupanj nezadovoljstva kod diplomiranih studentica** u odnosu na diplomirane studente. Nadalje, veća je vjerojatnost da će diplomirane studentice imati osjećaj da je njihov posao **društveno koristan**. Kada je riječ o društvenoj korisnosti, u svim zemljama poslovi koje obavljaju diplomirane studentice općenito su ocijenjeni kao društveno korisniji, dok u Njemačkoj ta razlika dostiže zapanjujućih 33 postotna boda (poslovi diplomiranih studenata ocijenjeni su kao društveno korisni u 48% slučajeva naspram 73% kod diplomiranih studentica). Razmjerno velike razlike zabilježene su i u Češkoj, Litvi te Malti. Međutim, najjači negativni utjecaj na zadovoljstvo zaposlenjem imaju **nemogućnost stjecanja novih znanja te manjak novih izazova**; izostanak ovih čimbenika **umanjuje za 50% vjerojatnost** da će diplomirani studenti biti izrazito zadovoljni zaposlenjem.

Koji još
čimbenici
utječu na
zadovoljstvo
zaposlenjem?

Najviše je zaposlenih na neodređeno među studentima muškog spola koji su diplomirali u području poduzetništva, prava i tehnologije.

Poticajno radno okruženje (mogućnost stjecanja novih znanja, suočavanje s novim izazovima) ima veći utjecaj na visoko zadovoljstvo zaposlenjem nego visina prihoda ili mogućnost napredovanja.

2. Razvijanje naprednih vještina i kompetencija za budućnost

EUROGRADUATE istraživanje pruža jedinstvenu priliku za analizu poveznica između **vještina koje su diplomirani studenti stekli i vrste završenog studija** te za promatranje načina na koji se stečene vještine **upotrebljavaju na tržištu rada**. Diplomirani studenti upitani su je li im visoko obrazovanje osiguralo dobru podlogu za razvoj naprednih vještina **pismenosti, računalnih i digitalnih vještina**, kao i **socijalnih, poduzetničkih i menadžerskih vještina**. U gotovo svim zemljama **manje od polovine** ispitanika odgovorilo je kako im je visoko obrazovanje osiguralo vrlo dobru podlogu za razvoj navedenih vještina. Malobrojne iznimke uključuju: napredne vještine pismenosti u Austriji i Malti, napredne računalne vještine u Njemačkoj te socijalne vještine u Hrvatskoj i Litvi: u ovim zemljama, diplomirani studenti iskazali su veće zadovoljstvo stečenim vještinama.

i. Što utječe na razvoj navedenih vještina?

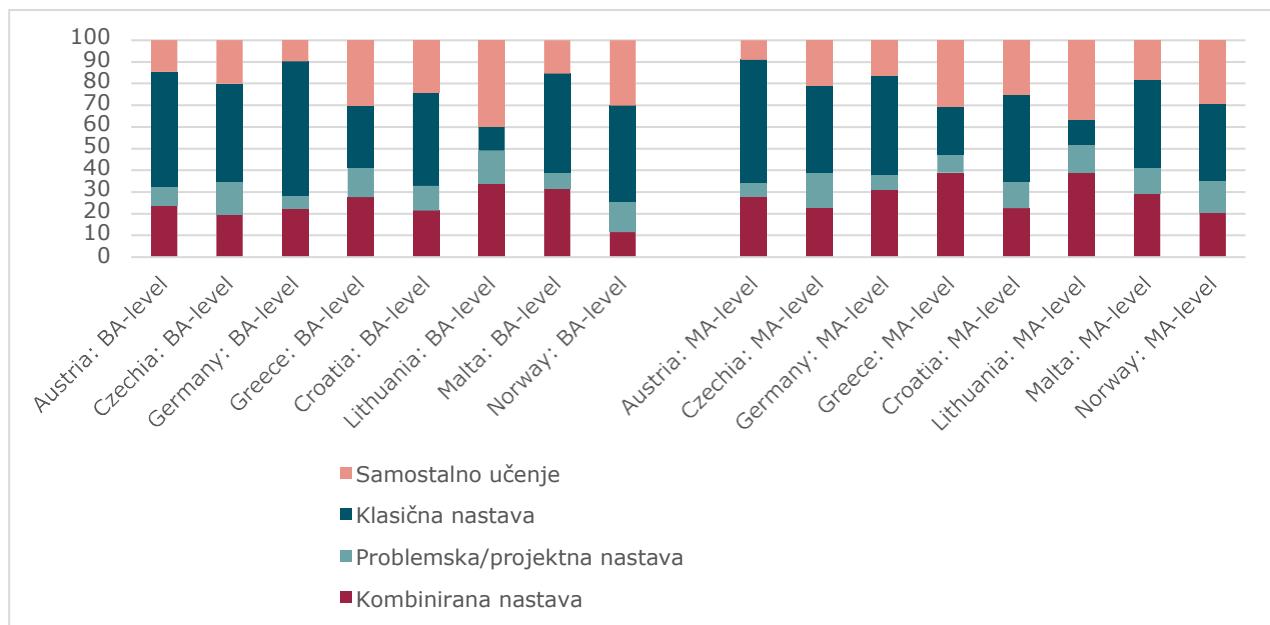
Važnom se pokazala **vrsta institucije**: studenti koji su diplomirali na istraživačkim sveučilištima zadovoljniji su pruženom im podlogom za razvoj računalnih vještina te vještina na području IKT-a, dok su diplomirani studenti sa sveučilišta u manjoj mjeri orijentiranih na istraživačku djelatnost, zadovoljniji podlogom za razvoj socijalnih, poduzetničkih te menadžerskih vještina.

Čini se da značajan utjecaj na razvoj vještina diplomiranih studenata ima i **okruženje za učenje** kojem su diplomirani studenti bili izloženi za vrijeme studija. **Poticajna okruženja za učenje** koja uključuju različite metode podučavanja (intenzivna problemska/projektna nastava u kojoj nastavnik ima ulogu instruktora, a ne samo upravitelja procesa) jasno nadmašuju sve ostale vrste okruženja za učenje kada je riječ o razvoju vještina. Diplomirani studenti koji su poticajno učenje izdvojili kao prevladavajući tip učenja, u svojim su odgovorima dvostruko češće navodili posjedovanje naprednih računalnih vještina, četiri puta češće visoku razinu pismenosti te pet puta češće razvijene socijalne vještine.

Okruženja za učenje povezana sa svijetom rada (stručna praksa ili radno iskustvo sastavni su dio kurikuluma) također su se pokazala korisnima posebice za razvoj poduzetničkih i socijalnih vještina. U svim zemljama, manje je od 50% diplomiranih studenata navelo da je bilo izloženo poticajnom okruženju za učenje, s tim da ga studenti koji su završili diplomski studij češće navode nego studenti sa završenim preddiplomskim studijem. Suprotno tome, okruženja za učenje povezana sa svijetom rada prevladavaju na preddiplomskim studijima, ali ponovno u manje od 50% odgovora (s iznimkom Litve).

⁵ U sklopu istraživanja, diplomirani su studenti morali procijeniti okruženje za učenje na svojim visokim učilištima. Na temelju odgovora izdvojene su četiri vrste okruženja za učenje: samostalno učenje (visoko učilište pruža razmjerno malo podrške pri učenju), klasična nastava (nastavnik drži predavanje, a studenti slušaju), problemska/projektna nastava (uloga nastavnika usmjerena je više na proces savladavanja gradiva nego na sadržaj) te kombinirana nastava koja počiva kako na predavanjima tako i na problemskoj/projektnoj nastavi.

Slika 5. Poticajno okruženje za učenje (%) za kohortu 2016/2017



Pristupi studiranju također imaju utjecaj na razvoj vještina: diplomirani studenti koji su za vrijeme studija slijedili svoje osobne interese (zahvaljujući pristupu učenju usmjerenom na studenta) umjesto standardiziranog kurikuluma iskazali su više zadovoljstva podlogom koju im je studijski program pružio za razvoj menadžerskih/rukovoditeljskih vještina, osobni razvoj te društveno umrežavanje.

Što na razini visokog obrazovanja utječe na razvoj vještina?

Poticajna okruženja za učenje imaju nedvojbenu prednost za razvoj vještina

Radno iskustvo povezano sa studijem poboljšava poduzetničke i socijalne vještine

Istraživačka sveučilišta diplomirane studente bolje pripremaju za stjecanje vještina na području IKT-a te naprednih računalnih vještina dok veleučilišta imaju prednost kada je riječ o razvoju socijalnih i poduzetničkih vještina.

Diplomirani studenti koji su za vrijeme studija slobodnije slijedili kurikulum naveli su da posjeduju razvijenije menadžerske i socijalne vještine.

ii. Vještine i kompetencije koje traže poslodavci

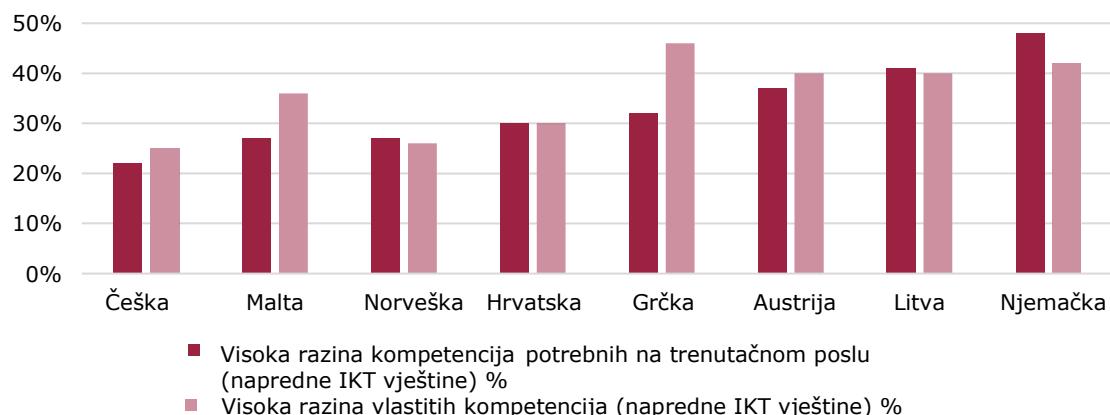
Prema rezultatima istraživanja, najmanje je **dvije trećine** zaposlenih diplomiranih studenata navelo da su **vještine specifične za struku, komunikacijske vještine, vještine timskog rada, učenja i planiranja te rješavanja problema** u velikoj mjeri nužne za obavljanje njihove profesionalne djelatnosti. Nasuprot tome, tek otprilike **polovina** poslodavaca traži **visoku razinu znanja stranog jezika** i **vještine postupanja s kupcima**, dok je približno **jedna trećina** ispitanika navela da su im nužne **napredne vještine na području IKT-a** (vještine koje nadilaze svakodnevnu upotrebu IT tehnologije, poput korištenja profesionalnih softvera).

- iii. Samoprocjena četiriju ključnih područja vještina: napredne vještine na području IKT-a, vještine specifične za struku, vještine rješavanja problema i komunikacijske vještine

Ispitanici su morali procijeniti razinu svojih vještina kako bi se utvrdilo odgovaraju li one zahtjevima poslodavaca. Samoprocjena kompetencija u određenoj je mjeri podložna utjecaju općih **kulturoloških razlika** te stoga jednostavna usporedba rezultata između zemalja može navesti na krive zaključke (norveški diplomirani studenti imaju tendenciju podcijeniti svoje vještine, dok ih austrijski diplomirani studenti precjenjuju). **Diplomirani studenti** navode posjedovanje viših razina kompetencija na svim područjima, što je u skladu s rezultatima prethodnih istraživanja koja pokazuju da muškarci daju više ocjene svojim sposobnostima nego što to čine žene.

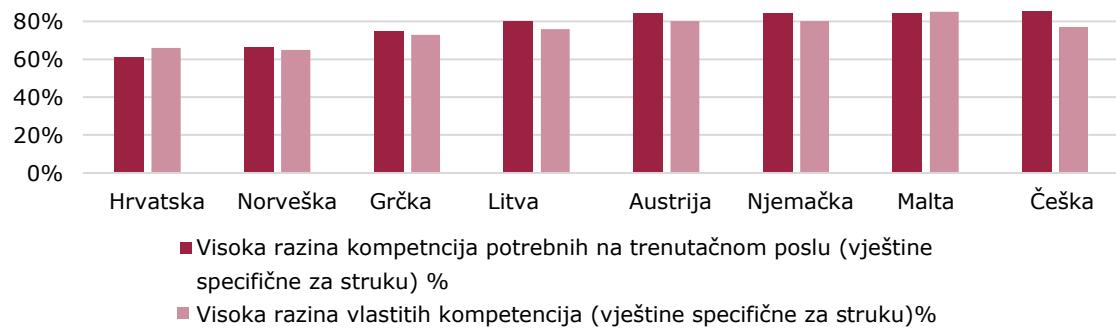
Vještine na području IKT-a jedina su kategorija kompetencija za koju je vjerojatnija **negativna** nego pozitivna **procjena vlastitih sposobnosti**. Pohađanje studija na istraživačkom sveučilištu povećava razinu vještina na području IKT-a. Diplomirani studenti u području *društvenih znanosti, zdravstva i socijalne skrbi* te *uslužnih djelatnosti* navode značajno niže razine vještina na području IKT-a u odnosu na diplomirane studente u području *inženjerstva i prirodnih znanosti*.

Slika 6. Udio diplomiranih studenata koji posjeduju visoku razinu IKT vještina i visoku razinu vještina potrebnih za trenutni posao, kohorta 2016/17



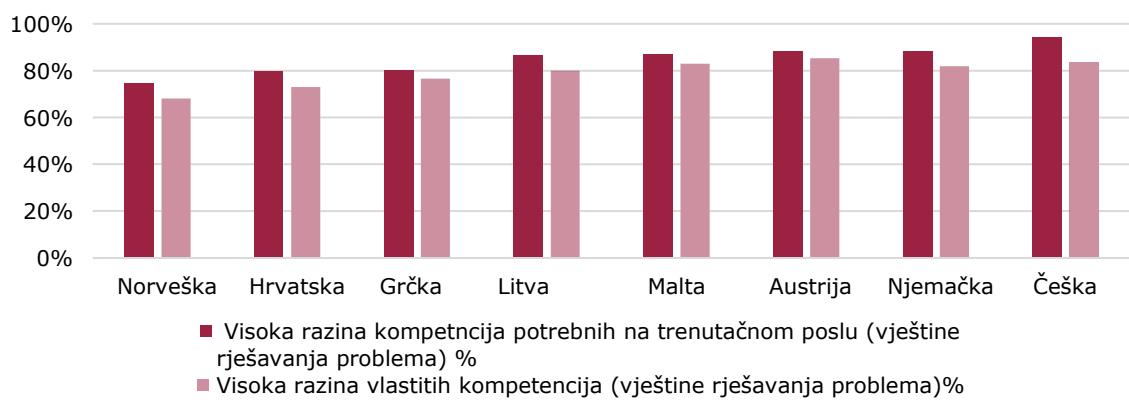
Ukupno gledajući, diplomirani studenti s različitim studijskim smjerova daju slične procjene svojih sposobnosti što znači da se opća razina **vještina specifičnih za struku** procjenjuje jednako visoko između studenata različitih visokoobrazovnih programa. **Stručna praksa i iskustvo studiranja u inozemstvu** stečeno za vrijeme studija pridonose razvoju vještina specifičnih za struku. Diplomirani studenti mlađih generacija navode posjedovanje znatno niže razine stručnih kompetencija u usporedbi sa starijim generacijama, što je možda vezano uz manjak radnog iskustva. K tomu, primijećen je značajan učinak studijskih programa osmišljenih tako da uključuju više **problemskog učenja** i nastave: udio ispitanika koji navode posjedovanje visokorazvijenih kompetencija povećava se za 2%.

Slika 7. Udio diplomiranih studenata koji posjeduju visoku razinu vještina specifičnih za struku i vještina visoke razine potrebnih na trenutačnom poslu, kohorta 2016/17



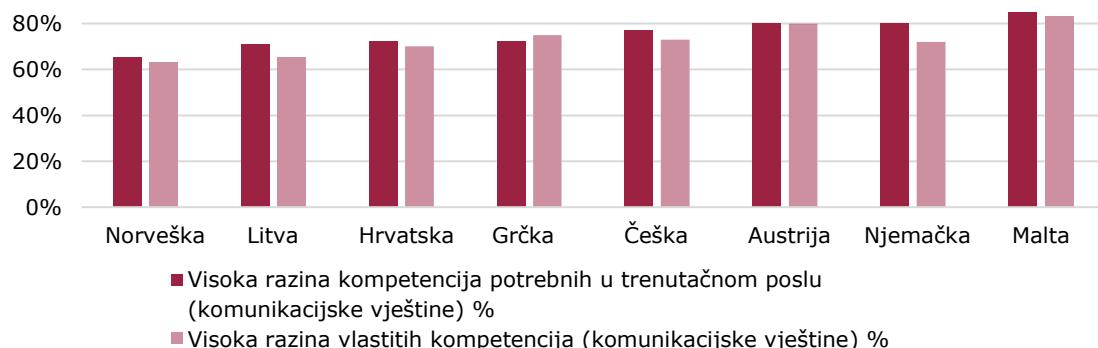
Procjena razine **vještina rješavanja problema**, vrlo traženih od strane poslodavaca, pokazala je jasne razlike između studijskih smjerova. Diplomirani studenti u području **obrazovanja, prirodnih znanosti te IKT-a** navode stjecanje **iznadprosječne** razine vještine rješavanja problema. Osim razlika koje se odnose na studijske smjerove, **iskustvo stečeno u inozemstvu** za vrijeme studiranja povećava procijenjenu razinu vještina rješavanja problema kod diplomiranih studenata.

Slika 8. Udio diplomiranih studenata koji posjeduju visoku razinu vještina rješavanja problema i visoku razinu vještina potrebnih u trenutačnom poslu, kohorta 2016/17



Studijski smjer ne utječe na razinu **komunikacijskih vještina**, ali se važnim pokazalo **razdoblje studiranja**: s produženjem trajanja studija, povećava se i udio diplomiranih studenata s visoko razvijenim komunikacijskim vještinama. Studijski program koji se izvodi na **stranom jeziku** također povećava komunikacijske sposobnosti. U usporedbi s drugim područjima, bilježi se značajniji utjecaj **društvenog porijekla**: diplomirani studenti čiji **roditelji nisu visokoobrazovani** te koji potječu iz **obitelji imigranata** daju više ocjene svojim komunikacijskim vještinama. **Mlada generacija** diplomiranih studenata navodi posjedovanje znatno niže razine komunikacijskih vještina.

Slika 9. Udio diplomiranih studenata koji posjeduju visoku razinu komunikacijskih vještina i visoku razinu vještina potrebnih u trenutačnom poslu, kohorta 2016/17



iv. Usklađivanje vještina s potrebama poslodavaca

Većina diplomiranih studenata navodi **usklađenost između traženih i stečenih kompetencija** dok se neusklađenost (pre- ili pod- kvalificiranost) pronalazi u **manje od 15%** slučajeva. Stupanj **podkvalificiranosti veći je kod mlađe generacije** diplomiranih studenata u usporedbi s diplomiranim studentima koji se na tržištu rada nalaze već pet godina. U većini zemalja, **pet godina nakon završetka studija** broj prijavljenih neusklađenosti manji je od 3 postotna boda. U **Grčkoj** je zabilježeno mnogo veće odstupanje: stupanj prekvalificiranosti za devet je postotnih bodova veći pet godina po završetku studija dok razlika u prijavljenom stupnju podkvalificiranosti godinu dana nakon završetka studija iznosi 2 postotna boda. Navedene podatke moguće je protumačiti kao izravnu posljedicu ekonomskе krize: diplomirani studenti u Grčkoj nisu bili u mogućnosti pronaći zaposlenje koje odgovara njihovim vještinama.

Diplomirani studenti čiji **roditelji nisu visokoobrazovani** imaju veće izglede pronaći zaposlenje ispod njihove razine stručnih, IKT, komunikacijskih kompetencija te **vještina rješavanja problema**. Socijalni status stoga značajno utječe na pronašetak najprikladnijeg zaposlenja. Podaci o posjedovanju **naprednih vještina rješavanja problema** pokazuju značajne razlike između studijskih smjerova; diplomirani studenti u području **društvenih i prirodnih znanosti** te **agronomije** imaju približno 1,5 više izgleda za posjedovanje vještina rješavanja problema na razini višoj od tražene u odnosu na referentnu kategoriju diplomiranih studenata inženjerstva.

Što utječe na stjecanje visoke razine stručnosti?

Na stjecanje naprednih vještina na području IKT-a najviše utječe studijski smjer (pri čemu diplomirani studenti u STEM području imaju prednost) te vrsta institucije (studenti koji su diplomirali na istraživačkom sveučilištu navode vještine na višoj razini).

Izloženost stranim jezicima i kulturama poboljšava vještine rješavanja problema.

Društveno porijeklo utječe na komunikacijske vještine, no duži studijski programi te studiranje na stranom jeziku poboljšavaju sposobnosti.

Vještine specifične za struku značajno se bolje usvajaju upotrebom problemske/projektne nastavne metode.

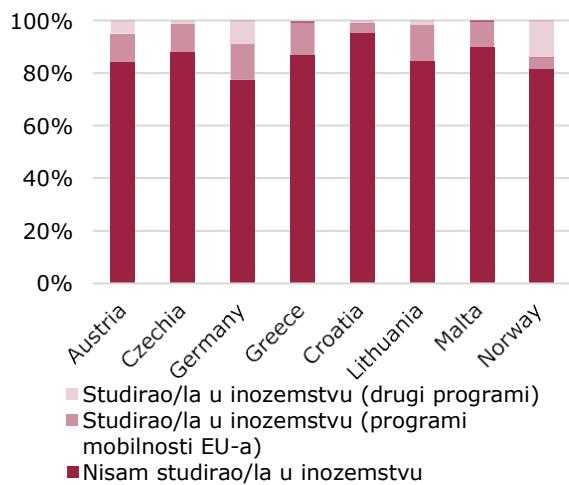
3. Međunarodna mobilnost

Jedna od prednosti europskog istraživanja o zapošljivosti diplomiranih studenata jest da sadrži informacije o **diplomiranim studentima koji napuste zemlju** nakon diplome. Stoga su ovim istraživanjem obuhvaćeni obrasci mobilnosti, prije, tijekom ili nakon studija u zemlji ili inozemstvu.

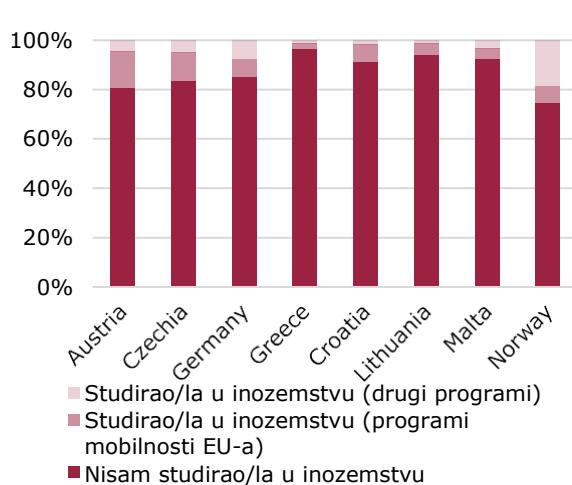
i. Mobilnost u svrhu učenja

Od svih ispitanika 13% ih je imalo iskustvo studiranja u inozemstvu. U svim državama osim Norveške boravak u inozemstvu ostvaren je putem **programa mobilnosti EU-a**. **Najniža participacija** u mobilnosti bilježi se među ispitanicima u **Grčkoj i Hrvatskoj**. Ispitani diplomirani studenti koji su sami **financirali studij mnogo su manje sudjelovali** u programima mobilnosti, dok je izgled za studiranje u inozemstvu povećavao podršku roditelja ili visokog učilišta. **Jezik na kojem se izvodi nastava** jedan je od odlučujućih čimbenika u predviđanju izgleda za studiranje u inozemstvu: ako se nastava u matičnoj zemlji izvodi na stranom jeziku (uglavnom engleskom), izgledi za studij u inozemstvu povećavaju se gotovo tri puta za programe mobilnosti EU-a, a više od tri puta za druge programe.

Slika 10. Iskustvo studiranja u inozemstvu, razina prediplomskog studija, 2016/17



Slika 11. Iskustvo studiranja u inozemstvu, razina diplomskog studija, 2016/17

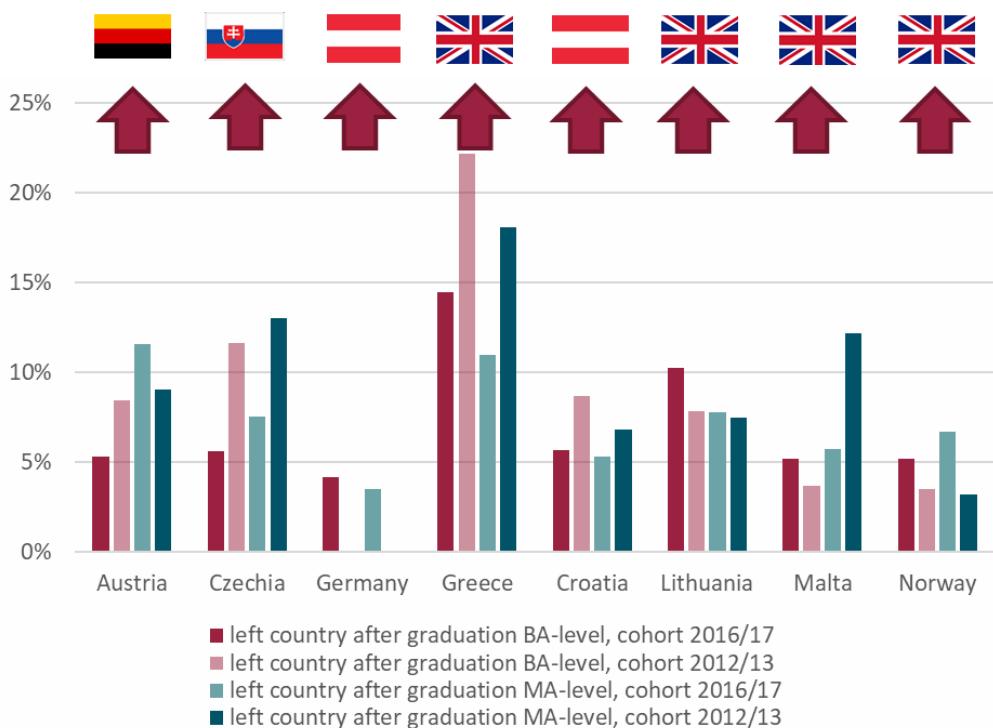


Mobilnost u svrhu stjecanja **drugog stupnja visokog obrazovanja** (nakon završenoga prediplomskog studija) najveća je za ispitanike iz **Hrvatske i Grčke**. Izgledi za nastavak studija u drugoj državi za studenta koji završi prediplomski studij u Grčkoj devet su puta veći nego za prvostupnika koji diplomira u Austriji. Izgledi za studiranje na diplomskom studiju u inozemstvu povećava **studiranje na istraživačkom sveučilištu** (tri puta) i **iskustvo studiranja u inozemstvu** (dva puta).

ii. Mobilnost u svrhu zapošljavanja

Kada je riječ o iseljavanju radi zapošljavanja, izražen je **trend iseljavanja iz gospodarski siromašnijih zemalja**, a među ispitanicima prednjače oni iz **Grčke**. U Grčkoj su diplomirani studenti generacije 2012./2013. **više napuštali zemlju** nego mlađe generacije što se dogodilo istodobno s vrhuncem gospodarske krize. **Najmanje ispitanika** koji su napustili zemlju nakon diplome je iz **Njemačke i Norveške**.

Slika 12. Postotak diplomiranih studenata koji se sele u inozemstvo



Vjerojatnost da će napustiti zemlju bila je 15% veća kod diplomiranih studenata koji su imali **negativna iskustva na tržištu rada** (primjerice, nezaposlenost ili su bili zaposleni na poslovima niže razine od one za koju su stekli kvalifikaciju). Vjerojatnost da će ispitanici generacije 2016./17. koji su nakon završetka studija bili nezaposleni napustiti zemlju bila je **1,6 veća**, a za ispitanike generacije 2012./2013. čak **tri puta** veća.

Diplomirani studenti zaposleni izvan države u kojoj su stekli diplomu, zarađuju oko 30 posto više od onih koji su ostali u državi. Prema podacima iz istraživanja, povećanje prosječne plaće diplomiranih studenata zbog **preseljenja unutar države** zabilježeno je samo na **Malti**, i to za oko 500 eura mjesечно. U drugim zemljama nisu primijećene razlike u plaći zbog selidbe unutar države. **Diplomirani studenti iz Grčke** koji napuste zemlju nakon studija **ostvaruju najveće povećanje plaće**. Oni u prosjeku zarađuju 2000 eura više od onih koji ostaju u državi. Suprotno je kod **diplomiranih studenata iz Norveške** koji u **inozemstvu zarađuju oko 2000 eura manje** nego u Norveškoj. Osim u Njemačkoj, gdje diplomirani studenti iseljavaju uglavnom samo ako nađu bolji posao, **studenti koji napuste zemlju u kojoj su studirali uglavnom se zapošljavaju na poslovima niže razine** od one za koju su stekli kvalifikaciju. Analizom je utvrđeno da je glavni razlog zapošljavanja u stranoj zemlji stanje na tržištu rada: najniža participacija u mobilnosti tijekom studija bilježi se među ispitanicima u Grčkoj i Hrvatskoj, dok se među tim ispitanicima ujedno bilježi najveća participacija u mobilnosti u svrhu stjecanja kvalifikacije i naposljetku, zapošljavanja u inozemstvu.

Koji su glavni uzroci mobilnosti?

Studenti koji su primali finansijsku potporu (od obitelji ili države/visokog učilišta) tijekom studija i koji su već pohađali nastavu na stranom jeziku imali su najveće izglede za sudjelovanje u mobilnosti u inozemstvu tijekom studija. Najniža mobilnost zabilježena je među studentima u Grčkoj i Hrvatskoj.

Studenti iz Grčke i Hrvatske imali su više od dva puta veće izglede za preseljenje u inozemstvo u svrhu stjecanja kvalifikacije na višoj razini nego drugi studenti. Izglede također udvostručuju prethodno iskustvo u mobilnosti.

Najvažniji uzrok mobilnosti u svrhu zapošljavanja je stanje na tržištu rada u zemlji: diplomirani studenti koji napuste zemlju u prosjeku zarađuju 30 % više, čak i na poslovima niže razine od one za koju su stekli kvalifikaciju.

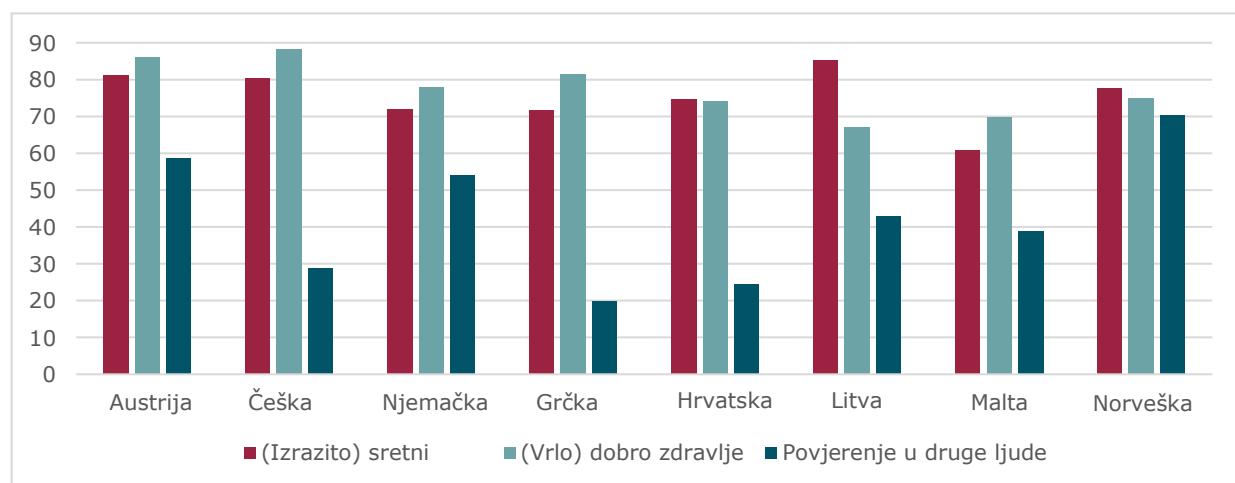
4. Demokratske vrijednosti i aktivno građanstvo

Uz razvijene vještine i kvalifikacije, visoko obrazovanje također trebalo osposobiti studente da postanu aktivni građani i članovi demokratske zajednice. Analiza podataka pokazala je da su **karakteristike visokog obrazovanja** povezane s društvenim povjerenjem, demokratskim vrijednostima, interesom za politiku i političkom participacijom.

i. Osobno zadovoljstvo

Diplomirani studenti iz zemalja uključenih u istraživanje uglavnom su izrazili zadovoljstvo svojom osobnom situacijom. Međutim, **među zemljama su zabilježene zнатне razlike u vezi s razinom povjerenja diplomiranih studenata u druge.**

Slika 13. Osobni stavovi i vrijednosti (%), razina diplomiranih studenata, kohorta 2016/17

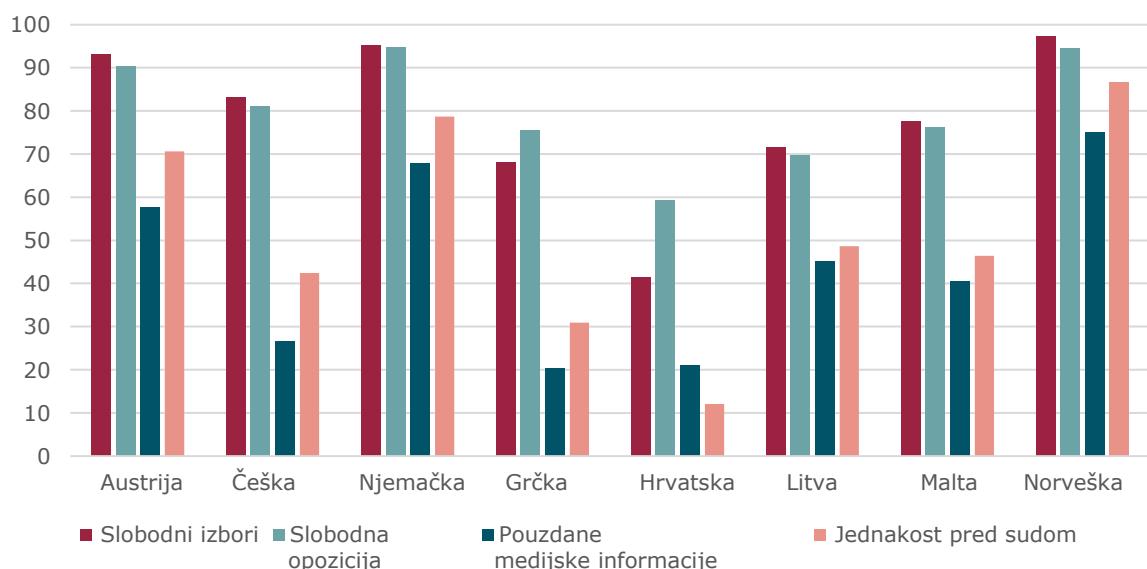


Rezultati su pokazali da su **diplomirani studenti uglavnom manje sretni** nego diplomirane studentice. Primjetno je da razina povjerenja u druge raste s godinama, a **manja razina povjerenja** u druge zabilježena je među diplomiranim **studentima koji nemaju visokoobrazovane roditelje**. **Nezaposleni** diplomirani studenti i studenti koji su zaposleni na poslovima niže razine od one za koju su stekli kvalifikaciju i u području u kojem se nisu obrazovali **znatno su manje sretni** (upola manje sretni od diplomiranih studenata koji su pronašli zaposlenje koje odgovara njihovim kvalifikacijama i u području u kojem su se obrazovali), **slabijeg su zdravlja** i pokazuju znatno **manje povjerenja prema drugima**. Oni također imaju **negativniji stav u vezi s imigracijom i Europskom unijom**.

ii. Demokratsko građanstvo

Barem **80 %** (a u većini slučajeva i više od 90 %) ispitanih diplomiranih studenata iz obiju generacija iz svih država obuhvaćenih istraživanjem smatra da su „slobodni izbori“, „slobodna oporba“, „pouzdano informiranje putem medija“ i „jednak tretman na sudu“ **ključni za demokraciju.** Međutim, zabilježene su značajne razlike među državama u mišljenju diplomiranih studenata **u kojoj je mjeri to primjenjivo na njihovu državu.**

Slika 14. Primjena demokratskih standarda (%) u zemlji diplomiranja - kohorta 2012./13.



Znatno viša razina demokratskog angažmana zabilježena je među studentima koji su završili studij u području društvenih znanosti i humanističkih znanosti, novinarstva, obrazovanja i umjetnosti. **Poticajno okruženje za učenje i međunarodna mobilnost** povezani su s **većom političkom participacijom i višom razinom povjerenja u demokratske vrijednosti.**

Uz visoko obrazovanje, razlike su uglavnom povezane s **društvenom pozadinom** diplomiranih studenata. Među pojedincima iz skromnijega socioekonomskog okruženja zabilježena je manja razina povjerenja i političke participacije. Poticanje aktivnosti kao što su **studentska praksa, volontiranje ili međunarodna mobilnost** među studentima čiji roditelji nisu visokoobrazovani moglo bi umanjiti postojeće nejednakosti i osnažiti te studente da postanu aktivni građani.

**Što utječe
na osobna i
društvena
postignuća
diplomiranih
studenata?**

Nezaposleni diplomirani studenti i studenti koji su zaposleni na poslovima niže razine od one za koju su stekli kvalifikaciju manje su sretni, slabijeg su zdravlja i pokazuju manje povjerenja prema drugima.

Studenti koji su završili studij u području humanističkih ili društvenih znanosti, koji su sudjelovali u međunarodnoj mobilnosti ili bili izloženi poticajnom okruženju za učenje više su demokratski angažirani.

Diplomirani studenti koji dolaze iz nepovoljnog socioekonomskog okruženja manje vjeruju drugima i manje su demokratski angažirani. Čini se da sudjelovanje u volonterskim aktivnostima ili međunarodnoj mobilnosti umanjuje taj negativni učinak.

5. Budućnost istraživanja EUROGRADUATE

Cilj pilot istraživanja EUROGRADUATE bio je osigurati temelj za provedbu šireg istraživanja o zapošljivosti diplomiranih studenata na razini cijele Europe. Pilot istraživanja provedena su u osam država: Austriji, Češkoj, Hrvatskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Litvi, Malti i Norveškoj. Kako bi se provjerila mogućnost provedbe šireg istraživanja zapošljivosti diplomiranih studenata na razini cijele Europe, pristupilo se daljnjoj provjeri uvjeta prikupljanja podataka u zemljama koje sudjeluju u Erasmus + programu.

**Glavni ishodi
i predstojeće
aktivnosti**

Izvješće o istraživanju EUROGRADUATE pokazalo je da je bilo moguće prikupiti podatke o diplomiranim studentima u osam europskih država, što je dovelo do zanimljivih saznanja važnih za kreiranje politika.

Studija izvedivosti pokazala je da bi se uz pomoć dostupnih podataka moglo provesti istraživanje o zapošljivosti diplomiranih studenata u čitavoj Europi tj. u većini država koje sudjeluju u Erasmus+ programu.

Rezultati navedeni u izvješću o istraživanju EUROGRADUATE upućuju da bi se moglo pokrenuti europsko istraživanje o zapošljivosti diplomiranih studenata u svrhu poboljšanja mogućnosti praćenja diplomanata u državama koje sudjeluju u Erasmus+ programu.